

7.3 Kovos su ordinais. Saulės ir Durbės mūšiai

Kalavijuočių ordinas – 1202 m. Livonijos teritorijoje įkurtas vokiečių vienuolių riterių ordinas. Pagrindinis simbolis – juodas kryžius.

Kryžiaus žygiai – popiežiaus iniciatyva organizuoti katalikų vienuolių žygiai prieš kitatikius (pagonis) siekiant juos apkrikštyti. Žygių tikslas buvo skleisti ir platinti krikščionybę.

Kryžiuočių ordinas – 1198 m. įkurtas vokiečių vienuolių karinis ordinas. Pagrindinis simbolis – raudonas kryžius.

Livonija – praeityje egzistavęs istorinis Europos regionas dabartinėje Estijos ir Latvijos valstybių teritorijoje. Šiame regione XIII a. gyvavo Kalavijuočių ordinas, kuris vėliau susijungė su Kryžiuočių ordinu. Šis ordinas dar buvo vadinamas Vokiečių arba Livonijos vardu.

Riteris – vokiečių ir kitų ordinų kilmingasis narys. Riteriai turėjo išskirtines teises, pasižymėjo karingumu ir ištikimybe. Jie keliaudavo į Kryžiaus žygius prieš pagonis. Ne kartą kariavo prieš baltų gentis, o vėliau ir prieš Lietuvos valstybę.



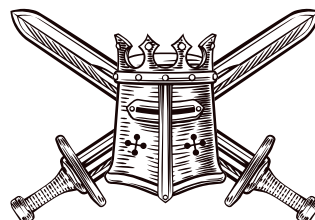
1. Perskaitykite tekstą apie grėsmingus Lietuvos kaimynus ir atsakykite į klausimus.

GRĖSMINGIEJI ORDINAI – LIETUVOS KAIMYNAI

SUSIKŪRUSI JAUNA LIETUVOS VALSTYBĖ BUVO PASKUTINĖ PAGONIŠKA ŠALIS VISOJE EUROPOJE. SENASIS TIKĖJIMAS SUDIEVINTOMIS GAMTOS JĖGOMIS IR REIŠKINIAIS STIPRINO LIETUVIŲ UŽDARUMĄ IR VIS LABIAU ATITOLINO LIETUVĄ NUO APKRIKŠTYTŲ EUROPOS ŠALIŲ, KURIOS SPARČIAI TOBULĖJO. KRIKŠČIONYBĖS PLATINIMU UŽSIĖMĖ VIENUOLIAI MISIONIERIAI, KURIE KELIAUDAVO Į SKIRTINGUS KRAŠTUS SIEKDAMI APKRIKŠTYTI PAGONIŠKAS ŠALIS. TOKIUS ŽYGIUS, DAR VADINAMUS KRYŽIAUS ŽYGLAIS, SKELBDAVO POPIEŽIUS. KRYŽIAUS ŽYGLIAI PASIEKĖ IR MŪSŲ, BALTŲ, ŽEMES. PER VIENĄ TOKĮ ŽYGI 1009 M., BALTŲ PAGONIMS NUŽUDŽIUS MISIONIERIŲ BRUNONĄ BONIFACIJŲ IR JO VIENUOLIUS. LIETUVOS VARDAS PIRMĄ KARTĄ PAMINĖTAS RAŠYTINIUOSE ŠALTINIUOSE. TAI NEBUVO PASKUTINIAI KRIKŠČIONIŲ ŽYGLIAI Į BALTŲ, O VĒLIAU IR Į SUSIKŪRUSIOS LIETUVOS TERITORIJĄ.

1198 M. VAKARINĖJE PUSĖJE, DABARTINĖJE KALININGRADO (RUSIJOS) TERITORIJOJE, ŠALIA BŪSIMOS LIETUVOS VALSTYBĖS, ĮSIKŪRĖ KRYŽIUOČIŲ VOKIEČIŲ VIENUOLIŲ ORDINAS. PRAĖJUS VOS KELERIEMS METAMS, 1202 M., LIVONIJOJE (DABARTINĖS LATVIJOS TERITORIJOJE) ĮSIKŪRĖ DAR VIENAS ORDINAS. TAI BUVO KALAVIJUOČIŲ, VOKIEČIŲ VIENUOLIŲ RITERIŲ, ORDINAS. ŠIE ORDINAI KOVOJO UŽ KRIKŠČIONYBĖS SKLEIDIMĄ PAGONIŠKUOSE KRAŠTUOSE, TAČIAU JIEMS RŪPĖJO IR SVETIMŲ TERITORIJŲ UŽKARIAVIMAS. GRĖSMINGI KAIMYNAI, KRYŽIUOČIŲ IR KALAVIJUOČIŲ ORDINAI, PAGREITINO BALTŲ ŽEMIŲ VIENIJIMO PROCESĄ IR LIETUVOS VALSTYBĖS ATSIKŪRIMĄ. MINDAUGUI SUKŪRUS VALSTYBĖ, ORDINAI NE KARTĄ JĄ PULDINĖJO. ŽYMAUSI BUVO SAULĖS IR DURBĖS MŪŠIAI, TAČIAU APIE JUOS SUŽINOSITE ŠIEK TIEK VĒLIAU.

Antanas Meištas, Ignas Kapleris „Istorijos egzamino gidas. Nauja programa nuo A iki Z“





Atsakykite į klausimus:

1. Įvardykite pagrindinius XIII a. Lietuvos priešus.
2. Kuriais metais ir kur įsikūrė Kryžiuočių ordinas?
3. Kuriais metais ir kur įsikūrė Kalavijuočių ordinas?
4. Kokie buvo pagrindiniai šių ordinų tikslai?

2. Panagrinėkite iliustracijas ir atlikite užduotis.

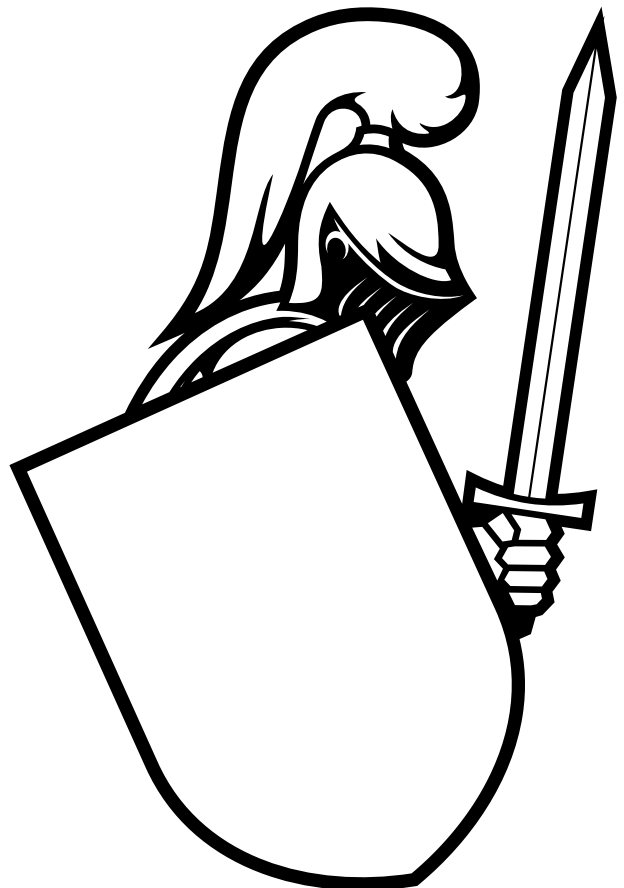


1. Priskirkite pavaizduotus riterius jų ordinams. Remdamiesi įgytomis žiniomis ir istorinių sąvokų žodynu (1 psl.), į lapelius įrašykite ordinų pavadinimus: Kryžiuočių ordinas; Kalavijuočių ordinas.
2. Trumpai žodžiu apibūdinkite šiuos riterius. Atkreipkite dėmesį į:
 - ginkluotę;
 - simbolius;
 - aprangą.
3. Pasvarstykite, kodėl šie ordinai pasirinko kryžį, kaip pagrindinį simbolį.



3. Sukurkite savo riterių ordiną:

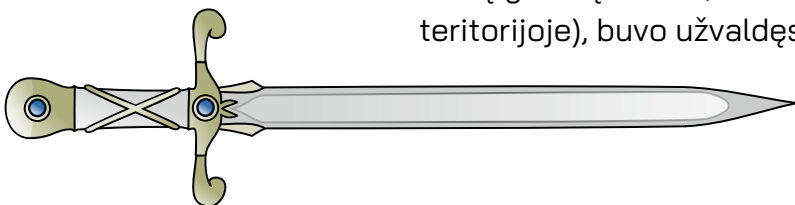
1. Sugalvokite pavadinimą ir jį užrašykite tam skirtoje vietoje.
2. Priskirkite savo ordinui simbolį, jį pavaizduokite tuščiam riterio skyde.
3. Papasakokite, kodėl pasirinkote šį simbolį. Ką jis reiškia?



4. Perskaitykite tekstą apie Saulės mūšį ir į tuščias vietas įrašykite tinkamus žodžius iš lentelės.

1236 m. rugsėjo mėnesį Kalavijuočių _ _ _ _ _ riteriai surengė kryžiaus žygį į Lietuvą. Kalavijuočių ordino kariai su pagalbininkais Kryžiuočių riteriais ir rusėnais netikėtai įsiveržė į Žemaitiją, šiaurinę Lietuvos dalį. Ten jie smarkiai pasiautėjo. Pasistatę stovyklą, keliavo plėšti ir niokoti krašto. Vėliau priešai grįžo atgal per Saulės žemę ir tuo metu pelkėtoje vietovėje juos užklupo žemaičių kariai. Ordino riteriai nenorėjo kovoti tokioje nepatogioje vietoje. Kitą dieną į mūšio vietą atvyko ir prie žemaičių prisijungė lietuvių kariai. Prasidėjo _ _ _ _ _ _ _ _ _ . Lietuviams ir jų pagalbininkams pavyko įveikti Kalavijuočių ordiną. Mūšyje buvo nukautas ordino vadas ir 48 _ _ _ _ _ _ _ _ . Tai buvo didelė netektis ordinui. Kalavijuočių ordinas po _ _ _ _ _ _ _ _ _ mūšio pralaimėjimo nebegalėjo savarankiškai egzistuoti, todėl 1237 m. prisijungė prie Kryžiuočių ordino. Lietuvai neteko ilgai džiaugtis pergale. Susijungę ordinais tapo stipresni. _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ ordino tikslas buvo vienas – užkariauti Lietuvos žemes ir jas prijungti prie savo teritorijos. Puldinėjimų grėsmė išliko, o Lietuvos karalius _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ negalėjo galutinai suvienyti visų baltų genčių. Prūsų ir kitų baltų genčių žemes, esančias _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ (dabartinės Latvijos teritorijoje), buvo užvaldęs Kryžiuočių ordinas.

**Mindaugas
kautynės
Saulės
Livonijoje
riteriai
Kryžiuočių
ordino**



Pagal Tomą Baranauską, Ingą Baranauskienę, Artūrą Slapšį „Viduramžių Lietuvos viešpačiai“ ir Antanas Meištas, Ignas Kapleris „Istorijos egzaminų gidas. Nauja programa nuo A iki Z“

5. Perskaitykite tekstą apie Durbės mūšį ir atsakykite į klausimus. Atsakydami remkitės ir tekstu apie Saulės mūšį (4 užduotis).

Po sėkmingo Saulės mūšio Lietuvoje ramus laikotarpis truko neilgai. 1260 m. liepos mėnesį Kryžiuočių ordinas su savo sąjungininkais puolė Lietuvą. Priešams keliaujant į Šiaurę nuo Klaipėdos (tuo metu Mėmelio) miesto link Durbės ežero (dabartinėje Latvijos teritorijoje), žemaičiai su lietuviais gudriu manevru staigiai apsupo priešus. Šis strateginis žingsnis leido žemaičių ir lietuvių kariams sėkmingai nukauti 150 riterių ir jų vadą. Tai buvo pats didžiausias XIII a. mūšis. Ordinui pralaimėjus, jų užkariauotose žemėse pradėjo sukilti baltų gentys: prūsai, kuršiai ir kiti. Lietuvos pergalė Durbės mūšyje sugriovė Kryžiuočių ordino planą užgrobti Žemaitiją. Puldinėjimai kuriam laikui liovėsi, o tai sudarė puikias sąlygas sustiprėti pačiai Lietuvos valstybei.

Pagal Tomą Baranauską, Ingą Baranauskiene, Artūrą Slapšį „Viduramžių Lietuvos viešpačiai“ ir Antanas Meištas, Ignas Kapleris „Istorijos egzaminų gidas. Nauja programa nuo A iki Z“

Klausimai apie Saulės mūšį (4 užd. tekstas):

1. Kuriais metais įvyko Saulės mūšis?
2. Kas prieš ką kovojo Saulės mūšyje?
3. Kas nugalėjo Saulės mūšyje? Kaip pavyko nugalėti priešą?

Klausimai apie Durbės mūšį (5 užd. tekstas):

1. Kuriais metais įvyko Durbės mūšis?
2. Kas prieš ką kovojo Durbės mūšyje?
3. Kas nugalėjo Durbės mūšyje? Kaip pavyko nugalėti priešą?

Bendras klausimas:

1. Kaip manote, kuo šie mūšiai buvo svarbūs Lietuvai?

6. Patyrinėkite žemėlapij ir atsakykite į klausimus.



1. Kurio amžiaus Lietuvos teritorija pa-vaizduota žemėlapyje?
2. Kas suvienijo baltų genčių žemes ir sukūrė Lietuvą?
3. Žiūrėdami į žemėlapij įvardykite XIII a. Lietuvos priešus.
4. Žemėlapyje raskite Lietuvos miestus ir juos išvardykite.
5. Žemėlapyje suraskite Saulės ir Durbės mūšių vietas bei pasakykite, kuo šie mūšiai svarbūs?
6. Susiraskite dabartinį Lietuvos žemėlapij. Ar dabartinė Lietuva yra didesnė už XIII a. gyvavusią karaliaus Mindaugo Lietuvą?

TAI ĮDOMU! Nuo Saulės mūšio pavadinimo atsirado Šiaulių miesto vardas. Kalavijuočių ordino kronikose dar XIII a. buvo aprašyta Saulės vietovė, kuri ateityje tapo Šiaulių miestu. Šiuo metu tai ketvirtas pagal gyventojų skaičių miestas Lietuvoje. Šalia Šiaulių stūkso vienas lankomiausių objektų Lietuvoje – Kryžių kalnas.

Pagal „Visuotinę lietuvių enciklopediją“

